

İnstitusional Sistem – İqtisadi İnkişafın Təməl Prinsipi

Ayxan Nəsibli

İçindəkilər

- ▶ İqtisadi inkişafın təməl prinsipləri
- ▶ İnstitusional sistem haqqında
- ▶ Douglas North videosuna nəzər
- ▶ Keçid ölkələrində institutional sistemin quruluşu
- ▶ Qrup işi

İnkişaf:

▶ İnkişaf yoxsa artım?

- Artım: ÜDM, adam başına düşən gəlir və s.

▶ Hansı ölçmə meyarlarından istifadə etmək olar?

- İnsanların rifahının yüksək olması
- Aclıq, qeyri-bərabərlik, davamlılıq, azadlıq komponentləri
- HDİ: yaş, təhsil və alıcılıq gücü

▶ Dünya təcrübəsi:

▶ İnstitusional sistemin vacibliyi!

- Vaşinqton və post-Vaşinqton razılaşmaları

Beynəlxalq səviyyədə dəyişiklik

❖ **Vaşinqton razılaşması**

- Tam azadlıq: valyuta məzənnəsi, faizlər üzərində, ticarət, investisiya, fiskal siyasət, vergilər sistemi, özəlləşmə, tənzimləmə və mülkiyyət hüququ
- Müvəfəqiyyətli oldumu? Nə üçün? Çətinliklər nədən ibarət idi?

❖ **Post-Vaşinqton razılaşması**

- Institutları tələb etdi nəinki yuxarıdan aşağıya tələb olunan dəyişikləri
- Hesabatlılıq, Checks and Balance, Dövlət sektorunun reformu, Anti-korrupsiya və idarəetmədə dəyişiklik, korporativ idarəetmə, müstəqil MB və s.

❖ **Nəzər salınmalıdır:** əvvəlki şərtlər, mənəvi risklər, vaxtlılıq və s.

Douglass North: Yeni İnstitusional İqtisadiyyatın bünövrəsi

<http://developmentinstitute.org/north/Desktop%20Flash/index.html>

9-cu hissə: institutlar nədir?

10-cu hissə: futbol analogisi

11-12-ci hissə: institusional reform

Qısa çıxış: (Douglas North)

<https://www.youtube.com/watch?v=7vpG6w5mAOU>

Qısa olaraq institutlar:

► **Tərif:**

“Siyasi, iqtisadi və sosial əlaqələri strukturlaşdıran və insanlar yaradılan limitləşmələrdir” (Douglass North)

► **Rolu:**

- Oyun qaydalarıdır (oyunçular deyil!)
- Böyük sayda olan iştirakçıları idarə etmək üçün mexanizmdir
- Qayda yaratmaq və qeyri-müəyyənliyi aradan qaldırmaq
- Mülkiyyət hüququnu qoruyur
- İnvestisiya üçün bir alətdir

PS: İnstitusional sistemə alternativlər varmı? Hökumətlər normal institusional baza yaratmadıqları zaman nə baş verir?

Qısa olaraq institutlar (2):

► **Növləri**

- **Rəsmi:** konstitutsiya, siyasi və iqtisadi qaydalar, müqavilələr və sanksiyalar (qısa müddətdə dəyişilir)
- **Qeyri-rəsmi:** konvensiyalar, davranış qaydaları, inanclar (qısa zaman ərzində dəyişmir)

Regional Analiz

Tarixi dəyişiklik

- ▶ Signal verir!
- ▶ Zaman komponenti və reform dinamizmi
- ▶ Yanaşmalar: Yavaş olan vs. Sürətli
- ▶ Ölkələr arasında müqayisəli faktorlar (artım, inflasiya, özəlləşdirmə, aclıq, dövlətin bazar üzərində nəzarəti)

Vaşinqton razılaşması: reform siyasəti və zama

Policy Type	1–2 yrs	2–5 yrs	5+ yrs
Macroeconomic stabilization	implementation	continuation	continuation
Price and market reform	implementation	continuation	continuation
Trade liberalization	implementation	continuation	continuation
Labor market reform	preparation	implementation	continuation
Financial reform	preparation	implementation	continuation
Small privatization	implementation	implementation	continuation
Private sector development	implementation	implementation	continuation
Large privatization and governance	preparation	implementation	continuation
Legal: tax, property rights, commercial codex, etc.	implementation	continuation	continuation
Institutional reform (administration, regulation)	implementation	implementation	implementation
Unemployment insurance	implementation	continuation	continuation

Source: Adapted from Stanley Fischer and Alan Gelb, “The Process of Socialist Economic Transformation,” *Journal of Economic Perspectives* 5, no. 4 (Fall 1991).

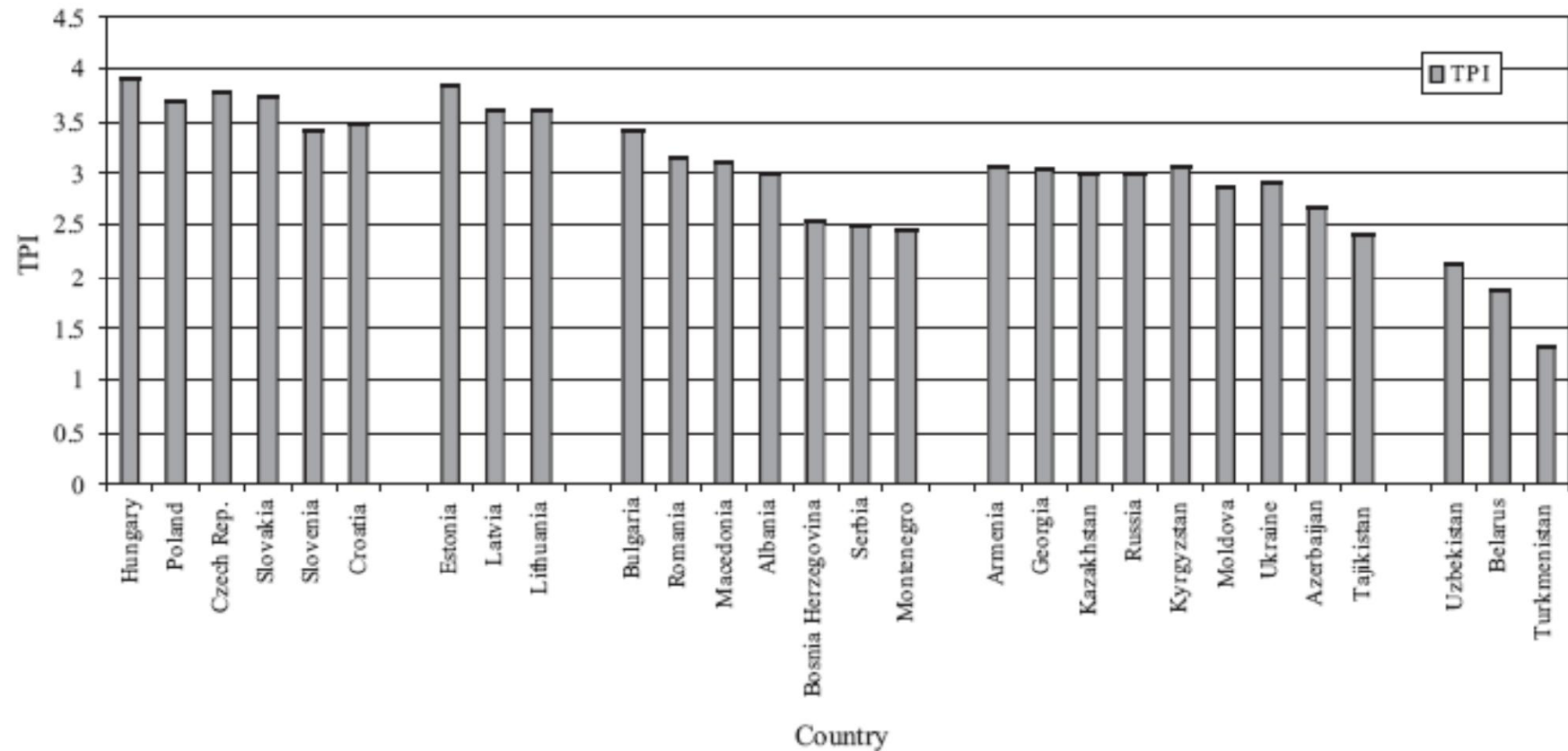
Keçid ölkələrində ilkin reform siyasətinin nəticəsi

Sustained Big-Bang	Advance Start/ Steady Progress	Aborted Big-Bang	Gradual Reforms	Limited Reforms
Estonia	Croatia	Albania	Azerbaijan	Belarus
Latvia	Hungary	Bulgaria	Armenia	Uzbekistan
Lithuania	Slovenia	Macedonia	Georgia	Turkmenistan
Czech Republic		Kyrgyzstan	Kazakhstan	
Poland		Russia	Ukraine	
Slovakia			Tajikistan	
			Romania	

Note: Slovakia underwent rapid economic reforms between 1990 and 1992, when it was a part of the Czechoslovak federation.

EBRD Transition Progress Indicators, 2004

Source: European Bank for Reconstruction and Development, *Transition Report 2004* (London: EBRD, 2004), <http://www.ebrd.com/pubs/econ/s/series/tr.htm>.

Sual-cavab

- ▶ İnstitutların müsbət tərəfi nədən ibarətdir?
- ▶ İnkişaf üçün önəmli qurumlar və tərəflər hansılardır?
- ▶ İnstitusional inkişaf üçün hansı qurumlar stimullaşdırmanı həyata keçirirlər?

